

TÜRK SANAT MÜZİĞİ ÇALGI EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN TAKSİM YAPMAYA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Investigation Of The Students' Attitudes Towards Performing *Taksim* Who Receive The Turkish Classical Music Instrument Training

Nurten ÇALHAN*
Hamit YOKUŞ**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, geleneksel Türk sanat müziği türünde çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin *taksim* yapmaya yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu ve tutum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi ve Türk Müziği Konservatuvarlarında 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı güz yarıyılında, geleneksel Türk sanat müziği türü çalgı eğitimi kapsamında *taksim* eğitimi alan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 66 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çalhan (2020) tarafından geliştirilen *Taksim Yapmaya Yönelik Tutum Ölçeği* ve öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma; değişkenler açısından karşılaştırmalarda ise Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin *taksim* yapmaya yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak, demografik değişkenler açısından elde edilen sonuçlarda cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre *taksim* yapmaya yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan, geleneksel Türk sanat müziği çalgısı çaldığı süre ve sınıf değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı; mezun olunan lise türü, yaş, çalgı türü ve akademik ortalama değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelime: Müzik eğitimi, geleneksel Türk sanat müziği eğitimi, çalgı eğitimi, *taksim*, tutum.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the level of attitudes of university students who have received traditional Turkish Classical Music instrument training towards *taksim* and whether their attitude levels differ in terms of various variables. The sample of the study consists of 66 students who participate voluntarily in the research and receive the *taksim* training in the Department of Music Education, Faculty of Fine Arts and Design, Turkish Art Music Department and Turkish Music conservatories in the fall semester of the 2021-2022 academic year, within the scope of traditional Turkish art music type instrument training. In the research, the Attitude Scale Towards Performing *Taksim* developed by Çalhan (2020) and the Personal Information Form prepared by the researchers to determine the demographic characteristics of the students were used as data collection tools. In the analysis of the data obtained from the research, in line with the aims of the research, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation; for comparisons in terms of variables, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H test statistical techniques were used. As a result of the research, it was determined that university students' attitudes towards performing *taksim* are at a high level. In addition, according to the results obtained in terms of demographic variables, it was determined that male students have higher attitudes towards performing *taksim* than female students according to the gender variable. On the other hand, the Traditional Turkish Art Music instrument differed significantly in terms of the time it was played and the class variables; It was determined that there was no significant difference in terms of graduated high school type, age, instrument type and academic average variables.

Keywords: Music education, traditional Turkish art music education, instrument education, *taksim*, attitude.

Araştırma Makalesi/Research Article Geliş Tarihi/Received Date: 25.03.2022 Kabul Tarihi/Accepted Date: 04.11.2022

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Öğr. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, nurten.calhan@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0969-5331

** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, hamityokus@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0120-3390

Extended Abstract

The aim of this study is to determine the level of attitudes of university students who are trained in TTAM (Traditional Turkish Art Music) type instrument towards performing *taksim* (*Improvisation in TTAM*) and whether their attitude levels differ in terms of various variables. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1. What is the level of attitudes of university students who receive *taksim* training within the scope of TTAM type instrument training towards *taksim*?
2. Do university students' attitudes towards "*taksim*" within the scope of TTAM type instrument training differ in terms of gender, age, grade, type of high school graduated from, the time the TTAM instrument plays, instrument type and academic grade point mean?

In this research, the relational scanning model was used. The study group of the research consists of the students who study in the Department of Music Education in the Faculty of Education, Fine Arts Education Department (n = 5), Faculty of Fine Arts and Design, Turkish Classical Music Department (n = 4) and Turkish Music Conservatories (n = 57), in the 1, 2, 3, 4 and 4+ classes in the Fall semester of the 2021-2022 academic year, and receive *taksim* training within the scope of TTAM type instrument training (n = 66). In the study, "Attitude Scale Towards Performing *Taksim*" (ASTPT) developed by Çalhan (2020) was used as a data collection tool to determine the attitude levels of students studying within the scope of Traditional Turkish Art Music instrument training. In order to gather information about the demographic characteristics of the students, a personal information form created by the researchers was used.

In the analysis of the research data, "frequency" and "percentage" calculations were made; percentage, standard deviation and arithmetic mean scores of the students were looked at in order to determine the attitudes of the students towards the *taksim*. In order to determine the differences between the scores of the students in ASTPT and their gender, class, type of high school graduated, the time they played the TTAM instrument, the type of instrument and their academic grade point average, the normal distribution characteristics of the scores they got from ASTPT were examined; in comparisons in terms of gender and type of high school graduated, Mann-Whitney U; The Kruskal-Wallis H test was used to compare the variables of class, age, playing the TTAM instrument, type of instrument and academic grade point average.

According to the results obtained from the sub-dimensions of ASTPT, the attitude levels of the students who received TTAM instrument training; It was determined to be high in the sub-dimension of Getting Pleasure from *Taksim* (4.47) and Education Contribution of *Taksim* (4.53), and at a moderate level in the Anxiety About *Taksim* sub-dimension (3.46). According to the results obtained from the ASTPT total scores, it was determined that their attitudes towards partitioning (4.01) were at a high level.

As a result of the research, the ASTPT scores of university students who received TTAM instrument training in terms of gender variable show a significant difference in the sub-dimensions of Getting Pleasure from *Taksim* and Anxiety Regarding *Taksim*, and in the whole scale. When the sub-dimension of Getting Pleasure from *Taksim* is examined, the mean rank male students (39.08) is higher than that of female students (25.93); the effect size ($r=-0.35$) was determined to be at a medium level. In the Anxiety Regarding *Taksim* sub-dimension, the mean rank of male students (41.39) was higher than the average rank of female students (22.79); effect size ($r=-0.48$) was found

to be moderate. When the Mann-Whitney U test result was evaluated for the gender variable of ASTPT, it was found that male students' mean rank (40.42) was higher than female students' mean rank (24.11); it was determined that the effect size ($r=-0.42$) was moderate.

As a result of the research, there was a statistically significant difference in the total scores of students' ASTPT according to the class variable; However, it was determined that there was no statistically significant difference in the scores of the ASTPT sub-dimensions according to the class variable of the university students who received TTAM instrument training.

As a result of the research, there was a significant difference between the students' pleasure from *Taksim* and the sub-dimensions of Anxiety Regarding *Taksim* and their ASTPT scores in terms of the variable of time the TTAM instrument was played; In the sub-dimension of *Taksim*'s Educational Contribution, it was determined that there was no significant difference. In the results of the analysis, the variation in the variable of time the university students play the TTAM instrument was found to be between 0-24 months and 25-48 months in the sub-dimension of Getting Pleasure from *Taksim*; In the Anxiety Regarding Division sub-dimension, 0-24 months and 25-48 months, 25-48 months and 49 months and above; In ASTPT, it was determined to be between 0-24 and 25-48 months. The effect sizes of the TTAM instrument, for which a significant difference was obtained, in terms of the time it was played; It is 0-24 months to 25-48 months ($r=-0.310$) in the sub-dimension Getting Pleasure from *Taksim*, 0-24 months and 25-48 months ($r=-0.383$) in the Anxiety Regarding *Taksim* sub-dimension, and 0-24 in ASTPT moderate for 25-48 months ($r=-0.378$); In the sub-dimension of Anxiety Related to Scattering, it was found to be at a low level for 25-48 months and 49 months and over ($r=-0.286$). On the other hand, statistically significant differences were not found in ASTPT scores in terms of high school type, age, instrument type and academic grade point average variables.

Based on the results obtained from this research, it is aimed to investigate the reasons why the attitudes of female students receiving TTAM instrument training towards tackling are lower than that of male students, and to carry out studies to eliminate these reasons; As the students' grade level increases, it is recommended that the implicit subjects be included in all instrument training in the TTAM type of *taksim* education, due to the fact that the anxiety about *taksim* increases. In addition, it is recommended that the research be carried out on larger groups or to determine the attitudes towards a single instrument within the scope of TTAM. In addition to these, in order to gain in-depth information about the factors affecting attitudes, qualitative researches can be carried out within the scope of TTAM instrument training, by taking the opinions of students and instructors giving this education.

Eğitim, bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için sahip olması gereken davranışları kazandığı ve bu davranışları kendine özgü nitelikleriyle yaşamlarında aktif olarak kullandıkları, yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Taşpınar, 2017: 2). Eğitimin bir boyutunu oluşturan müzik eğitimi ile bireylerin müzikal bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amaçlandığı söylenebilir. Müzik eğitimi, en özlü tanımıyla müzik öğretimi bilimi ve sanattır (Yokuş ve Yokuş, 2010: 16). Müzik eğitiminin, bilişsel, devinışsel ve duyuşsal becerilerin iç içe olduğu bir eğitim alanı olduğu söylenebilir. Müzik eğitimi türlerinden biri olan mesleki müzik eğitimi, müziği meslek olarak seçen bireylere yönelik olup mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar (Uçan, 1994: 27).

Mesleki müzik eğitimi kapsamında yer alan geleneksel Türk sanat müziği (GTSM) eğitimine, Eğitim Fakülteleri (EF) Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri (GSEB) Müzik Eğitimi Anabilim Dalları (MEABD), Güzel Sanatlar Fakülteleri (GSF) Müzik Bölümleri ve Türk Müziği Konservatuvarlarında (TMK) yer verilmektedir. Bununla birlikte, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2018 Müzik Öğretmenliği programında, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümlerinde ve Türk Müziği Konservatuvarında GTSM türü kapsamında yer alan Bireysel Çalgı Eğitimi (Kanun, Ney, Tambur, Ud, Üç Telli Kemençe, Klarinet, Viyolonsel) ders içeriklerinde taksim konusuna yer verildiği görülmektedir (YÖK, 2018; KBÜ, 2018; KSÜ; EÜ; SÜ).

Taksim, bir ya da birden fazla kişinin çalgısı veya çalgılarıyla, işitsel duyumu belirli bir makama koşullandırmak amacıyla, doğaçlama yapılan ve belirli bir biçimsel bütünlük içinde yaratılan makamsal ve usulsüz ezgidir (Akdoğan, 1989: 8). Taksim, icracının teknik ve müzikal yetisini aktarmasının yanı sıra kuramsal bilgisini sergilemesini ve üstün bir bestecilik kabiliyetini gerektirir (Kazazoğlu, 2018: 8). Taksim, GTSM geleneği içerisinde icra edilmesinden dolayı makamların özelliklerini açıklayıcı bir biçimde kurgulanmaktadır. İcracıların, kompozisyon kurma becerisi ve makam bilgisi ne kadar yüksek ise taksim icraları o ölçüde nitelikli olmaktadır (Günaydın, 2018: 2). Taksim ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında Çalhan ve Yokuş (2019), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi GSEB MEABD 1, 2, 3 ve 4. sınıf kanun öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, kanun öğrencilerinin taksim yaparken müzikal ve teknik zorluklar yaşadığı, yeterli donanıma sahip olmadığını düşünen ve taksim yaparken duygusal olarak zorluk yaşayan (telaş ve stres) kanun öğrencilerinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda, kanun öğrencilerinin taksim yaparken yaşadıkları zorlukların taksim yapmaya yönelik tutumlarını etkilediği söylenebilir.

Tutum, bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu veya olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayalı olarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2011: 22-23). Bir başka tanıma göre tutum, bireyin iç ve dış dünyasındaki olay ve nesnelere karşı geçmişindeki tecrübeler sonucu kazandığı, bireyin kendisine ait bir bakış açısıdır. Bireyin tutumu; bireyin duygu, düşünce ve davranışlarının olumlu veya olumsuz olmasını hazırlayan nedenlerden biridir (Gökçek, 2006: 5). Bireylerin tutumlarının olumlu veya olumsuz olduğunun bilinmesi uygulamada gerekli önlemlerin alınmasını sağlar (Tavşancıl, 2018: 101). Yaşam boyunca yeni tutumlar öğrenilebilir ve var olan tutumlar değişebilir. Tutumların oluşmasında doğrudan kişisel deneyim, aile, okul ve çevre ile ilişkiler etkilidir (Sakallı-Uğurlu, 2018: 26). Tutumların oluşmasında ve şekillenmesinde eğitim süreçlerinin önemli faktörlerden biri olduğu söylenebilir. Bu süreçte, bireylerin eğitim gördükleri alana özgü tutumları onların başarıları üzerinde önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Taksim eğitimi sürecinde öğrencilerin taksim yapmaya yönelik tutumları geliştirilebilir.

Tutumların, duygu, düşünce ve davranışları etkileyebileceği göz önüne alındığında, öğrencilerin taksime yönelik tutumları taksim yapma başarısını etkileyebilir.

Taksim, doğaçlama olarak icra edilen bir çalgı müziği formudur. Taksim icrası, müzikal ve teknik bilgilerin yanı sıra makam, çeşni ve geçki bilgisinin çalgıda anlık olarak kurgulanmasına dayanan bir performans gerektirmektedir. Öğrencilerin olası müzikal ve teknik bilgileri ile makam, çeşni ve geçki bilgilerindeki eksikliklerin veya bu bilgilerin taksimde uygulama eksikliklerinin taksim icrası sırasında olumsuz duygulara (stres, telaş vb.) neden olabileceği ve bu durumun öğrencilerin taksim icrasındaki başarısını etkileyebileceği söylenebilir. Öğrencilerin taksime yönelik tutumlarının belirlenmesinin, olası olumsuz tutumların ortaya çıkarılması ve taksim eğitimi sürecinde olumsuz tutumlara yönelik önlemler alınması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırma, GTSM türü çalgı eğitimi kapsamında taksim eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi ve tutumlarının çeşitli değişkenler ile ilişkisinin ortaya çıkarılması açısından önemli görülmektedir.

İlgili alanyazında öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumlarını (Afacan ve Özgür, 2016; Arslan-Kaya, 2019; Aslantaş, 2016; Bayram-Koç, 2019; Koca, 2013; Kocaarslan, 2009; Nacakcı, 2006; Gürşen-Otacıoğlu, 2007; Saruhan, 2008; Uluocak ve Tufan, 2011; Umuzdaş ve Umuzdaş, 2015), bireysel ses eğitimi dersine ilişkin tutumlarını (Engür, Çelikaş ve Eğri, 2018; Yıldız ve Özçimen, 2013), bireysel çalgıya ilişkin tutumlarını (Özmenteş ve Özmenteş, 2009; Şeker, 2014; Yalçınkaya, Eldemir ve Sönmezöz, 2014), piyano çalgısına ilişkin tutumlarını (Bakıoğlu, 2019; Çevik ve Güven, 2011; Gün ve Köse, 2013; Önder, 2019) yaylı çalgılara ilişkin tutumlarını (Kaya, 2018; Okan, 2014) çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf, mezun olduğu lise türü, öğrenim gördüğü okul, çalgı, çalgı çalışma süresi vb.) açısından inceleyen araştırmalar olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ilgili alanyazında, geleneksel Türk sanat müziği eğitimi, taksime yönelik tutum ve taksim anahtar kelimeleri ile tarama yapıldığında, GTSM türü çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumlarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle araştırmanın ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. GTSM türünde çalgı eğitimi alan öğrencilerle,
2. Yaylı, mızraplı ve üfleli çalgılar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, GTSM türünde çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu ve tutum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. GTSM türü çalgı eğitimi kapsamında taksim eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumları hangi düzeydedir?
2. GTSM türü çalgı eğitimi kapsamında taksim eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumları cinsiyet, yaş, sınıf, mezun olunan lise türü, GTSM çalgısı çaldığı süre, çalgı türü ve akademik not ortalaması değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Betimsel çerçevede gerçekleştirilen bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2016: 114).

Evren/Örneklem

Araştırmanın evrenini, lisans düzeyinde GTSM çalgı eğitimi veren eğitim kurumları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlerken Covid-19 Pandemi koşulları göz önüne alınarak seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın örneklemini, Türkiye'deki Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı (n=5), Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı (n=4) ve Türk Müziği Konservatuvarlarında (n=57) 2021-2022 eğitim-öğretim yılı Güz yarıyılında 1, 2, 3, 4 ve 4+ sınıfta öğrenim gören, GTSM türünde çalgı eğitimi kapsamında taksim eğitimi alan öğrenciler (n=66) oluşturmaktadır. Ancak, lisans düzeyinde GTSM türünde çalgı eğitimi kapsamında taksim eğitimi alan öğrencilerin az sayıda olması örneklem sayısının minimum düzeyde olmasına yol açmıştır.

Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin, 28'i (%42.4) kadın ve 38'i (%57.6) erkektir. Öğrencilerin, 5'i (%7.6) 1. sınıf, 13'ü (%19.7) 2. sınıf, 23'ü (%34.8) 3. sınıf, 21'i (%31.8) 4. sınıf ve 4'ü (%6.1) 4+ sınıftır. Öğrencilerin, 18'i (%27.3) AGLS mezunu, 48'i (72.7) diğer lise türlerinden mezundur. Öğrencilerin, 17'si (%25.8) yaylı çalgı, 31'i (%47) mızraplı ve 18'i (%27.3) üflemeli çalgı çalmaktadır. Öğrencilerin, 13'ü (%19.7) 0-24 ay, 33'ü (%50) 25-48 ay ve 20'si (%30.3) 49 ay ve üzeri süre boyunca çalgılarını çalmaktadır. Öğrencilerin, 3'ünün (%4.5) akademik not ortalaması 1.50-1.99 aralığında, 2'sinin (%3) akademik not ortalaması 2.00-2.49 aralığında, 14'ünün (%21.2) akademik not ortalaması 2.50-2.99 aralığında, 26'sının (%39.4) akademik not ortalaması 3.00-3.49 aralığında, 21'inin (%31.8) akademik not ortalaması 3.50-4.00 aralığındadır.

Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada geleneksel Türk sanat müziği türünde çalgı eğitimi kapsamında öğrenim gören öğrencilerin taksim yapmaya yönelik tutum düzeylerini belirlemek için veri toplama aracı olarak Çalhan (2020) tarafından geliştirilen "Taksim Yapmaya Yönelik Tutum Ölçeği" (TYYTÖ) kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik özellikleri ile bilgi toplamak için ise, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması için Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan ve üniversitelerden uygulama izinleri alınmıştır.

Çalhan (2020) tarafından geliştirilen TYYTÖ, "Taksime İlişkin Kaygı" (3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 17 ve 18. maddeler), "Taksimden Haz Alma" (1, 2, 5, 6 ve 19. maddeler) ve "Taksimden Eğitsel Katkısı" (7, 13, 14, 15 ve 16. maddeler) olmak üzere 3 alt faktörden oluşan toplam 19 maddeli bir tutum ölçeğidir. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin değeri .86, Barlett's test sonucu anlamlıdır. Ölçeğin madde faktör yükleri ise .535 ile .870 arasındadır. Ölçek 5'li likert tipinde "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "az katılıyorum", "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" ifadelerinden oluşmaktadır. TYYTÖ'nün Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .91'dir. Ölçeğin, Taksime İlişkin Kaygı alt boyutundaki olumsuz ifadeleri içeren maddelerin hepsi ve bu maddeler haricindeki olumsuz ifade içeren maddeler (6 ve 19. maddeler) ters maddedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19 en yüksek puan ise 95'tir.

Kişisel Bilgi Formunda ise üniversite öğrencilerinin, cinsiyet, yaş, sınıf, mezun olunan lise türü, GTSM çalgısı çaldığı süre, çalgı türü ve akademik not ortalaması gibi demografik özelliklerini belirlemeye ilişkin sorular yer almaktadır.

Veri Analizi

Araştırmada belirlenen değişkenler yönünden üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla “frekans ve “yüzdeler” hesaplamalar yapılmış; taksim yapmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi için ise (%) yüzde, standart sapma ve aritmetik ortalama puanlarına bakılmıştır. Aritmetik ortalama puanlarının yorumlanmasında TYYTÖ ve alt boyutları için belirlenen dereceler ve sayısal değerler temel alınarak elde edilen ortalamalar hesaplanmış ve bu ortalamalara göre; 1 ile 2.33 arası düşük, 2.34 ile 3.67 arası orta, 3.68 ile 5 arası yüksek olarak belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin TYYTÖ’den aldıkları puanlar ile cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise türü, GTSM çalgısı çaldığı süre, çalgı türü ve akademik not ortalaması puanları arasındaki farklılıkların belirlenmesi için ise, ilk aşamada TYYTÖ’den aldıkları puanların normal dağılım özellikleri incelenmiştir. Bu amaçla, puanların çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) ve Kolmogorov-Smirnov (K-S) değerlerine bakılmıştır. K-S testi sonuçları değerlendirildiğinde verilerin normal dağılım varsayımını karşılamadığı gözlenmiş ve bu doğrultuda non-parametrik ölçümler yapılmıştır ($p > .05$). Bu bağlamda, GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumlarının cinsiyet ve mezun olunan lise türü değişkenleri açısından karşılaştırılmasına yönelik Mann-Whitney U; sınıf, yaş, GTSM çalgısı çaldığı süre, çalgı türü ve akademik not ortalaması değişkenlerinin karşılaştırılmasına yönelik Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Etki büyüklükleri, z skorunu etki büyüklüğü tahminine dönüştüren formül $r = z/\sqrt{N}$ (Rosenthal, 1991) ile hesaplanarak rapor edilmiştir. Hesaplanan etki büyüklüğü değerleri Cohen (1988) tarafından önerilen $r = .10$ (küçük etki), $r = .30$ (orta etki) ve $r = .50$ ve üzeri (büyük etki) değer aralıkları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Bulgular

GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Taksim Yapmaya Yönelik Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Alt boyutlar ve ölçek toplam	n	\bar{X}	Ss
Taksimden haz alma	66	4.39	0.78
Taksime ilişkin kaygı	66	3.08	1.08
Taksimden eğitsel katkısı	66	4.67	0.48
TYYTÖ	66	3.84	0.72

Tablo 1 incelendiğinde, GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ’nün alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında *Taksimden Haz Alma* alt boyutu ($\bar{X} = 4.39$) ve *Taksimden Eğitsel Katkısı* alt boyutunda ($\bar{X} = 4.67$) yüksek düzeyde; *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunun ($\bar{X} = 3.08$) ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. TYYTÖ puanlarının ise ($\bar{X} = 3.84$) yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p
Taksimden haz alma	Kadın	28	25.93	726.00	320.00	-2.845	.004*
	Erkek	38	39.08	1485.00			
Taksime ilişkin kaygı	Kadın	28	22.79	638.00	232.00	-3.900	.000*
	Erkek	38	41.39	1573.00			
Taksim eğitsel katkısı	Kadın	28	31.27	875.50	469.50	-.903	.367
	Erkek	38	35.14	1335.50			
TYYTÖ	Kadın	28	24.11	675.00	269.00	-3.415	.001*
	Erkek	38	40.42	1536.00			

*p<.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkeni açısından GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanları *Taksimden Haz Alma* ve *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutlarında ve ölçeğin tamamında anlamlı farklılık göstermektedir. *Taksimden Haz Alma* alt boyutu incelendiğinde, erkek öğrencilerin sıra ortalamalarının (39.08) kadın öğrencilerin sıra ortalamalarından (25.93) daha yüksek olduğu; etki büyüklüğünün ise ($r=-0.35$) orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda yine erkek öğrencilerin sıra ortalamalarının (41.39) kadın öğrencilerin sıra ortalamalarından (22.79) yüksek olduğu; etki büyüklüğünün ($r=-0.48$) orta düzeyde olduğu saptanmıştır. TYYTÖ’nün cinsiyet değişkenine Mann-Whitney U testi sonucu değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin sıra ortalamalarının (40.42) kadın öğrencilerin sıra ortalamalarından (24.11) yüksek olduğu; etki büyüklüğünün ($r=-0.42$) orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda erkek öğrencilerin taksim yapmaya ilişkin tutumlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Lise Türü	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p
Taksimden haz alma	AGLS	18	36.50	657.00	378.00	-.804	.421
	Diğer	48	32.38	1554.00			
Taksime ilişkin kaygı	AGLS	18	36.56	658.00	377.00	-.793	.428
	Diğer	48	32.35	1553.00			
Taksim eğitsel katkısı	AGLS	18	35.31	635.50	399.50	-.521	.602
	Diğer	48	32.82	1575.50			
TYYTÖ	AGLS	18	36.47	656.50	378.50	-.771	.441
	Diğer	48	32.39	1554.50			

Tablo 3’te görüldüğü gibi, GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanları lise türü değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Bu sonuca göre, lise türü değişkeninin üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Sınıf	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Taksimden haz alma	1. sınıf	5	48.00	4	9.353	.053	
	2. sınıf	13	40.81				
	3. sınıf	23	31.59				
	4. sınıf	21	26.12				
	4+	4	41.38				
Taksim eğitsel katkısı	1. sınıf	5	40.60	4	4.915	.296	
	2. sınıf	13	41.12				
	3. sınıf	23	31.91				
	4. sınıf	21	29.26				
	4+	4	31.25				
Taksime ilişkin kaygı	1. sınıf	5	53.20	4	7.949	.093	
	2. sınıf	13	38.92				
	3. sınıf	23	30.02				
	4. sınıf	21	30.00				
	4+	4	29.63				
TYYTÖ	1. sınıf	5	53.80	4	9.749	.045*	1-3, 1-4, 1-4+
	2. sınıf	13	40.62				
	3. sınıf	23	30.41				
	4. sınıf	21	28.00				
	4+	4	31.63				

*p<.05

Tablo 4’de bakıldığında, sınıf değişkenine göre GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ancak, GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre TYYTÖ alt boyutlarının puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Sınıflar arasındaki anlamlı farkı belirlemek için, Mann-Whitney U analizi yapılmış ve farkın görüldüğü sınıflar Tablo 4’de kısaltmalar ile gösterilmiştir (1=1. sınıf, 3=3. sınıf, 4=4. sınıf ve 4+=4+). Analiz sonuçlarında, üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanlarındaki farklılaşmanın, 1. sınıf öğrencileri ile 3. sınıf öğrencileri; 1. sınıf öğrencileri ile 4.sınıf öğrencileri; 1. sınıf öğrencileri ile 4+ sınıf öğrencileri arasında olduğu saptanmıştır. Anlamlı farklılık elde edilen sınıflarda etki büyüklüklerinin ise; TYYTÖ puanlarında 1. sınıf öğrencileri ile 3. sınıf öğrencileri ($r=-0.493$) ve 1. sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencileri ($r=-0.428$) için orta düzeyde olduğu; TYYTÖ puanlarında 1. sınıf öğrencileri ile 4+ sınıf öğrencileri ($r=-0.664$) için ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, 1. sınıf öğrencilerinin, 3. sınıf, 4. sınıf ve 4+ sınıf öğrencilerinden taksim yapmaya yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Çalgı Türü Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Çalgı Türü	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Taksimden haz alma	Yaylı	17	34.06	2	1.148	.563
	Mızraplı	31	35.45			
	Üflemeli	18	29.61			
Taksim eğitsel katkısı	Yaylı	17	34.35	2	.891	.640
	Mızraplı	31	34.92			
	Üflemeli	18	30.25			
Taksime ilişkin kaygı	Yaylı	17	35.62	2	2.123	.346
	Mızraplı	31	35.60			
	Üflemeli	18	27.89			
TYYTÖ	Yaylı	17	35.06	2	3.322	.190
	Mızraplı	31	36.68			
	Üflemeli	18	26.56			

Tablo 5'te görüldüğü gibi, GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanları çalgı türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuca göre, çalgı türünün üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 6. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Akademik Not Ortalaması Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Akademik Not Ortalaması	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Taksimden haz alma	1.50-1.99	3	19.00	4	3.441	.487
	2.00-2.49	2	26.00			
	2.50-2.99	14	31.50			
	3.00-3.49	26	33.37			
	3.50-4.00	21	37.79			
Taksimden eğitsel katkısı	1.50-1.99	3	12.50	4	6.201	.185
	2.00-2.49	2	47.50			
	2.50-2.99	14	31.64			
	3.00-3.49	26	34.94			
	3.50-4.00	21	34.62			
Taksime ilişkin kaygı	1.50-1.99	3	23.67	4	2.802	.592
	2.00-2.49	2	17.50			
	2.50-2.99	14	31.50			
	3.00-3.49	26	35.38			
	3.50-4.00	21	35.43			
TYYTÖ	1.50-1.99	3	18.33	4	3.346	.502
	2.00-2.49	2	21.75			
	2.50-2.99	14	32.32			
	3.00-3.49	26	34.08			
	3.50-4.00	21	36.86			

Tablo 6'de görüldüğü gibi, akademik not ortalaması değişkeni açısından GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Bu sonuç doğrultusunda, akademik ortalamaya değişkeninin üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 7. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	Yaş	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Taksimden haz alma	18	2	39.75	4	3.073	.546
	19	4	39.75			
	20	6	43.83			
	21	12	31.58			
	22 ve üzeri	42	31.68			
Taksimden eğitsel katkısı	18	2	47.50	4	4.005	.405
	19	4	38.88			
	20	6	37.25			
	21	12	37.88			
	22 ve üzeri	42	30.54			
Taksime ilişkin kaygı	18	2	40.00	4	3.899	.420
	19	4	29.25			
	20	6	46.50			
	21	12	28.92			
	22 ve üzeri	42	33.05			
TYYTÖ	18	2	42.50	4	3.982	.408
	19	4	31.88			
	20	6	47.17			
	21	12	30.96			
	22 ve üzeri	42	32.00			

Tablo 7’de görüldüğü gibi, yaş değişkeni açısından GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu sonuç doğrultusunda, yaş değişkeninin üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 8. Geleneksel Türk Sanat Müziği Çalgı Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin GTSM Çalgısı Çaldığı Süre Değişkenine Göre Taksim Yapmaya Yönelik Tutumları İçin Yapılan Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar ve ölçek toplam	GTSM Çalgısı Çaldığı Süre	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Taksimden haz alma	0-24 ay	13	40.81	2	6.290	.043*	A-B
	25-48 ay	33	27.85				
	49 ay ve üzeri	20	38.08				
Taksim eğitsel katkısı	0-24 ay	13	39.73	2	2.167	.338	
	25-48 ay	33	31.55				
	49 ay ve üzeri	20	32.68				
Taksime ilişkin kaygı	0-24 ay	13	43.96	2	8.831	.012*	A-B B-C
	25-48 ay	33	26.83				
	49 ay ve üzeri	20	37.70				
TYYTÖ	0-24 ay	13	43.85	2	8.079	.018*	A-B
	25-48 ay	33	27.20				
	49 ay ve üzeri	20	37.18				

*p<.05

Tablo 8’de görüldüğü gibi, GTSM çalgısı çaldığı süre değişkeni açısından GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin *Taksimden Haz Alma* ve *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutları ile TYYTÖ puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu; *Taksim Eğitsel Katkısı* alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin GTSM çalgısı çaldığı süre, arasındaki anlamlı farkı belirlemek için Mann-Whitney U analizi yapılmış ve farkın görüldüğü süreler Tablo 8’de kısaltmalar ile gösterilmiştir (A=0-24 ay, B=25-48 ay, C=49 ay ve üzeri). Analiz sonuçlarında, üniversite öğrencilerinin GTSM çalgısı çaldığı süre değişkenindeki farklılaşmanın, *Taksimden Haz Alma* alt boyutunda 0-24 ay ile 25-48 ay; *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda, 0-24 ay ile 25-48 ay ve 25-48 ay ile 49 ay ve üzeri; TYYTÖ de ise 0-24 ile 25-48 ay arasında olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farklılık elde edilen GTSM çalgısı çaldığı süre açısından etki büyüklüklerinin ise; *Taksimden Haz Alma* alt boyutunda 0-24 ay ile 25-48 ay ($r=-0.310$), *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda, 0-24 ay ile 25-48 ay ($r=-0.383$), TYYTÖ de ise 0-24 ile 25-48 ay ($r=-0.378$) için orta düzeyde; *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda, 25-48 ay ile 49 ay ve üzeri ($r=-0.286$) için düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 25-48 ay çalan öğrencilere göre taksim yaparken daha fazla haz aldıkları; 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 25-48 ay çalan öğrencilerden taksim yaparken daha az kaygılandıkları; 25-48 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 49 ay ve üzeri çalan öğrencilere göre taksim yaparken daha çok kaygılandıkları; 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin taksim yapmaya yönelik tutumlarının 25-48 ay çalan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma, GTSM türünde çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu ve tutum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, GTSM çalgı eğitimi alan öğrencilerin TYYTÖ’nün alt boyutlarından elde edilen sonuçlara göre tutum düzeylerinin; *Taksimden Haz Alma* alt boyutunda (4.39) ve *Taksim Eğitsel Katkısı* alt boyutunda (4.67) yüksek düzeyde, *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda (3.08) ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. TYYTÖ toplam puanlarından elde edilen sonuçlara göre ise taksim yapmaya yönelik tutumlarının (3.84) yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

İlgili alanyazında Çalhan ve Yokuş (2019), kanun öğrencilerinin taksim yapmaya ilişkin görüşlerine yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonucunda, kanun öğrencilerinin çoğunluğunun taksim yapmaktan hoşlandığını, bir kısmının ise taksim yaparken stres ve telaş yaşadığını belirlemiştir. Ayrıca araştırma sonucunda, kanun öğrencilerinin taksim eğitimine programda daha fazla yer verilmesi gerektiği görüşünde olduklarını saptamışlardır. Araştırmadan elde edilen bu sonucun, bu araştırma sonucunda elde edilen *Taksimın Eğitsel Katkısı* alt boyutuna ilişkin öğrencilerin tutum puanlarının yüksek düzeyde olması sonucunu desteklediği söylenebilir. Buna ek olarak, ilgili araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun taksim yapmaktan hoşlandığı sonucu ile bu araştırma sonucunda *Taksimden Haz Alma* alt boyutuna ilişkin öğrencilerin tutum puanlarının yüksek düzeyde olması birbirini destekler niteliktedir. Diğer taraftan, aynı araştırmada saptanan, öğrencilerin bir kısmının taksim yaparken stres ve telaş yaşadığı sonucu ile bu araştırmanın *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutuna ilişkin öğrencilerin tutum puanlarının orta düzeyde belirlenmesinin benzer doğrultuda bir sonucu yansıttığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkeni açısından GTSM çalgı eğitimi alan öğrencilerinin TYYTÖ puanlarının *Taksimden Haz Alma* ve *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutlarında ve ölçeğin toplam puanları açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında *Taksimden Haz Alma* alt boyutunda, erkek öğrencilerin ortalamalarının kadın öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu; etki büyüklüğünün ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre taksim yapmaktan daha fazla haz aldığı söylenebilir. *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda ise erkek öğrencilerin ortalamalarının kadın öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu; etki büyüklüğünün ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuç kapsamında, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre taksime yönelik kaygılarının daha fazla olduğu söylenebilir. Başka bir araştırmada Avcıoğlu ve Şen (2020) çalışmaları sonucunda, kadın öğrencilerin bireysel çalgı derslerinde erkek öğrencilere göre daha çok stres yaşadıkları saptanmıştır. Taksim yapmanın da çalgı eğitiminin bir boyutunu oluşturduğu göz önüne alındığında, elde edilen sonucun bu araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

TYYTÖ toplam puanları açısından cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin ortalamalarının kadın öğrencilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu; etki büyüklüğü değerinin ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre taksim yapmaya yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde; bu araştırmanın cinsiyet değişkeni açısından elde edilen sonuca paralel olarak öğrencilerin bireysel çalgı eğitimi dersine yönelik tutum puanlarında “değer” alt boyutunda ve geleneksel Türk müziği derslerine ilişkin tutum puanlarının cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığını gösteren araştırmalara rastlanmaktadır (Konakcı, 2010; Şen, 2011). Buna ek olarak, ilgili alanyazın incelendiğinde; öğrencilerin piyano dersine, bireysel ses eğitimi dersine ve koro eğitimi ve egzersizleri dersine yönelik tutum puanlarının cinsiyet değişkeni açısından kadın öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Çevik ve Güven, 2011; Engür, Çeliktaş ve Eğri, 2018; Görücü, 2014). Ayrıca, öğrencilerin bireysel çalgıya ilişkin ve armoni-kontrpuan-eşlik dersine ilişkin tutum puanlarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı olarak farklılaşmadığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır (Avcıoğlu ve Şen, 2020; Cengiz ve Lehimler, 2018; Engür, Gül, Çeliktaş ve Özer, 2018; Gençel-Ataman, 2016; Gergin, 2010; Kaya, 2018; Şeker, 2014). Bu araştırmadan ve diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde; cinsiyet değişkeni açısından ilgili derslere yönelik tutumların çalışma ya da örneklem gruplarına göre değişkenlik gösterdiği düşünülebilir.

Diğer taraftan, araştırma sonucunda GTSM çalgı eğitimi alan üniversite öğrencilerinin TYYTÖ puanlarında lise türü, yaş, çalgı türü ve akademik not ortalaması değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı; GTSM çalgısı çaldığı süre ve sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Sınıf değişkeni açısından TYYTÖ toplam puanlarında bu farklılaşmanın, 1. sınıf öğrencileri ile 3. sınıf öğrencileri; 1. sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencileri; 1. sınıf öğrencileri ile 4+ sınıf öğrencileri arasında olduğu; 1. sınıf öğrencilerinin, 3. sınıf, 4. sınıf ve 4+ sınıf öğrencilerinden taksim yapmaya yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. GTSM çalgısı çaldığı süre değişkenindeki farklılaşmanın ise, *Taksimden Haz Alma* alt boyutunda 0-24 ay ile 25-48 ay; *Taksime İlişkin Kaygı* alt boyutunda, 0-24 ay ile 25-48 ay ve 25-48 ay ile 49 ay ve üzeri; TYYTÖ de ise 0-24 ile 25-48 ay arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 25-48 ay çalan öğrencilere göre taksim yaparken daha fazla haz aldıkları; 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 25-48 ay çalan öğrencilerden taksim yaparken daha az kaygılandıkları; 25-48 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin 49 ay ve üzeri çalan öğrencilere göre taksim yaparken daha çok kaygılandıkları; 0-24 ay GTSM çalgısı çalan öğrencilerin taksim yapmaya yönelik tutumlarının 25-48 ay çalan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Taksim doğaçlama olarak icra edildiği düşünüldüğünde makam, çeşni ve geçki konusunda yaşanan bilgi ya da taksimde uygulama eksikliğinin doğaçlama sırasında öğrencilerin telaş ve stres olmasına neden olabileceği ve bu durumun öğrencilerin tutumlarına etkisinin olabileceği söylenebilir (Çalhan ve Yokuş, 2021: 62). Araştırma sonuçları doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin sınıfı yükseldikçe ve GTSM türünde çalgı çaldığı süre arttıkça taksim yapmaya yönelik tutumlarının ve taksim yapmaya yönelik kaygılarının arttığı söylenebilir. Araştırmanın bu sonucunun, taksim eğitiminin ilerleyen seviyelerde dizi ve seyir açısından daha kapsamlı makamlarda yapılmasının ve öğrenilen makam sayısının artması ile çeşitli makamlar arası geçkinin de artmasının bu bilgilerin taksimde uygulamasını güçleştirebileceğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

İlgili alanyazında bu sonuçlara benzer ya da farklı sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmaktadır. Bu kapsamda Avcıoğlu ve Şen (2020) çalışmalarında, mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin bireysel çalgı dersine ilişkin tutumlarının lise türü ve çalgı türü açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı, sınıf değişkeni açısından ise anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada Gençel-Ataman (2016), müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tutumlarının lise türü ve bireysel çalgı değişkeni açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı, sınıf değişkeni açısından ise anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir çalışmada Şen (2011), müzik öğretmenliği anabilim dalı 4. sınıf öğrencilerinin geleneksel Türk müziği derslerine yönelik tutumlarını incelediği araştırmasının sonucunda; lise türü, bireysel çalgıları ve bireysel çalgı grupları değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar saptamıştır. Bayrakçı ve Şen (2020) ise güzel sanatlar fakültelerinde müzik eğitimi alan öğrencilerin geleneksel Türk müziği derslerine yönelik tutumlarının sınıf değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını saptamıştır. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara dayanarak lise türü, yaş, sınıf ve çalgı türü değişkenleri açısından çalışmaların gerçekleştirildiği örneklem ya da çalışma gruplarına göre değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Diğer taraftan Gergin (2010), müzik öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin bireysel çalgı dersine ilişkin tutumlarının lise türü açısından anlamlı olarak farklılaşmadığını belirlemiş ve müzik öğretmenliği 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bireysel çalgı dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Engür, Gül, Çeliktaş ve Özer (2018) ise müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı eğitimi dersine yönelik tutumlarında lise ve çalgı türü değişkeni açısından anlamlı farklılıklar

elde edememiş; sınıf düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna ek olarak, araştırmada müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tutumları ile çalgı başarı durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalardan elde edilen sonuçların bu araştırmadan elde edilen sonuçtan farklı olmasının nedeni olarak GTSM çalgı eğitiminin bir boyutunu oluşturan taksim anlık bir performans durumunu içermesi, dolayısıyla akademik ya da çalgı başarısının doğrudan bir belirleyicisi olarak değerlendirilmesinin görece zor olması gösterilebilir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak, GTSM çalgı eğitimi alan kadın öğrencilerin taksim yapmaya yönelik tutumlarının erkek öğrencilere oranla düşük olmasının nedenlerinin araştırılması ve bu nedenlerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması; öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça taksime yönelik kaygının artması nedeniyle taksim eğitiminin GTSM türünde çalgı eğitiminin tümünde ilgili konulara paralel olarak yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca araştırmanın daha geniş gruplar üzerinde ya da GTSM kapsamında tek bir çalgıya yönelik taksim yapmaya ilişkin tutumların belirlenmesine dönük olarak gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bunlara ek olarak, tutumları etkileyen faktörlerle ilgili derinlemesine bilgi edinebilmek için, GTSM çalgı eğitimi kapsamında, öğrencilerin ve bu eğitimi veren öğretim elemanlarının görüşleri de alınarak nitel çerçevede desteklenmiş araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

Afacan, Ş., ve Özgür, Ü. (2016). 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi*, (7), 1-24. Doi: 10.17370/UHMAD.2016721937

Akdoğu, O. (1989). *Taksim nedir nasıl yapılır?* İzmir: İhlâs A.Ş. İzmir Tesisleri.

Arslan-Kaya, E. (2019). *Bilim ve sanat merkezlerindeki öğrencilerin müzik dersinde karşılaştıkları problemler ile müzik dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Aslantaş, H. (2016). Yatılı bölge ortaokulu öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 154-165.

Avcıoğlu, S., ve Şen, Y. (2020). Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin bireysel çalgı dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 801-821.

Bakıoğlu, Ç. (2019). *Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin piyano dersine yönelik tutumları ile piyano dersi başarıları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.

Bayrakçı, C., ve Şen, Ü. S. (2020). Güzel sanatlar fakültelerinde müzik eğitimi alan öğrencilerin geleneksel Türk müziği derslerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *İdil*, 9(65), 49-75.

Bayram-Koç, C. (2019). *Lise 9. sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarının incelenmesi (Giresun ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.

Cengiz, C., ve Lehimler, E. (2018). Müzik öğretmeni adaylarının armoni-kontrpuan-eşlik dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 853-871.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Çalhan, N. (2020). *Taksim yapmaya yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Çalhan, N., ve Yokuş, H. (2019). Kanun öğrencilerinin taksim yapmaya yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (15), 91-104. doi: 10.31722/ejmd.668525

Çalhan, N., ve Yokuş, H. (2021). Taksim yapmaya yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 60-79. DOI: 10.7822/omuefd.767391

Çevik, D. B., ve Güven, E. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının piyano dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 103-120.

Engür, D., Çelikleş, H., ve Eğri, M. (2018). Bireysel ses eğitimi dersi ile müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumların farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 29-40. Doi: inuefd.319458.

Engür, D., Gül, G., Çelikleş, H., ve Özer, N. (2018). Müzik öğretmeni adaylarının çalgı dersi tutumları ile başarı yönelimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 1442-1453.

EÜ, (Tarih yok). TSM. Çalgı Eğitimi Ders İçeriği, Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı. <https://ebys.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-TR&Mod=1&ustbirim=17&birim=5&altbirim=-1&program=2792&organizasyonId=198&mfredatTurId=932004> adresinden 02.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Gergin, Z. (2010). *Bireysel çalgı I dersine ilişkin öğrenci tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

Gençel-Ataman, Ö. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı derslerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 54,405-417.

Gökçek, H. (2006). *Çalışanların performans değerlendirmesinde tutumun etkisi: Tutum ölçekleri ile ilgili bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Görücü, A. Ö. (2014). *Koro eğitimi ve nefes egzersizleri tutum ölçeği geliştirilmesi ve öğrencilerin tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Gün, E., ve Köse, H. S. (2013). Müzik öğrencilerinin piyano dersine yönelik tutumları. *Turkish Studies*, 8(3), 247-261.

Günaydın, N. (2018). *Türk makam müziğinde taksim ve çalışma yöntemi olarak şarkı formunun kullanımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Işıkoğlu, M. A. (2017). *Kayıp veri ile baş etme yöntemlerinin ölçme değişmezliğine etkisi açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

İnceoğlu, M. (2011). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kaya, İ. (2018). *Güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dalı yaylı çalgılar öğrencilerinin çalgılarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlerle incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kazazoğlu, İ. (2018). *Vecihe Daryal'in kânun taksimlerinin tahlili* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

KBÜ, (2018). Çalgı Ders İçeriği, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı, <https://obs.karabuk.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=0300&curSunit=413> adresinden 16.06.2020 tarihinde alınmıştır.

Koca, Ş. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 209-222.

Kocaarslan, B. (2009). *Genel müzik eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum, müzikal özgüven ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Konakcı, N. (2010). *Eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin bireysel çalgı eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kopar, S. V. (2016). *Anadolu lisesi öğrencilerinin müzik derslerindeki Türk müziği konularına ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

KSÜ, (Tarih yok). Bireysel Çalgı Eğitimi Ders İçeriği, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü. <http://muzikbolumu.ksu.edu.tr/Default.aspx?SID=21813> adresinden 11.06.2020 tarihinde alınmıştır.

Nacakcı, Z. (2006, Nisan). İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.

Okan, S. (2014). Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin keman dersine yönelik tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 234-243.

Gürşen-Otacıoğlu, S. (2007). İlköğretim 5.6.7. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21), 134-139.

Önder, O. (2019). *Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin piyano ve armoni dersine yönelik tutumları ve armoni dersi başarı düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Özmenteş, S., ve Özmenteş, G. (2009). Çalgı çalışmaya ilişkin tutum, bireysel özellikler ve performans düzeyi ilişkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 353-360.

Rosenthal, R. (1991). *Meta-analytic procedures for social research* (2th ed.). Newbury Park, CA: Sage.

Sakallı-Uğurlu, N. (2018). *Sosyal psikolojide tutumlar ve tutum değişimi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Saruhan, Ş. (2008). *Temel eğitim II kademe öğrencilerinin müzik dersine karşı tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

SÜ, (Tarih yok). Meslek Sazı Ders İçeriği, Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı. https://bologna.selcuk.edu.tr/tr/Dersler/dilek_sabanci_devlet_kons-geleneksel_turk_muzigi-geleneksel_turk_muzigi-lisans adresinden 02.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Şeker, S. S. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının akademik özyeterlik düzeyleri ile çalgı çalışmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *NWSA-Fine Arts*, 9(3), 135-149. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.3.D0155>

Şen, Y. (2011). *Müzik öğretmenliği öğrencilerinin "geleneksel Türk müziği dersleri"ne ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Taşpınar, M. (2017). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Tavşancıl, E. (2018). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Uçan, A. (1994). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'de cumhuriyetin ilk altmış yılındaki durum*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uluocak, S., ve Tufan, E. (2011). İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 991-1002.

Umuzdaş, M. S., ve Umuzdaş, S. (2015). 8. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 273-281.

Yalçinkaya, B., Eldemir, A. C., ve Sönmezöz, F. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 9(2), 1583-1595.

Yaldız, G., ve Özçimen, A. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine yönelik tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 78-83.

Yokuş, H., ve Yokuş, T. (2010). *Müzik ve çalgı öğrenimi için strateji rehberi I: Öğrenme stratejileri*. Ankara: Pegem Akademi.

YÖK, (2018). Müzik Öğretmenliği Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf adresinden 18.04.2019 tarihinde alınmıştır.